

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060108

DOM
2014-11-14
Stockholm

Mål nr
M 7283-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-07-04 i mål nr M 1660-14, se bilaga

KLAGANDE

Vara kommun
534 81 Vara

MOTPART

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

SAKEN

Slutliga villkor i tillstånd för avloppsreningsverket i Kvänum, Vara kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att den angivna tidpunkten i villkor 16 bestäms till den 1 januari 2019.

Dok.Id 1172872

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Vara kommun har överklagat mark- och miljödomstolens dom och yrkat att tidpunkten i villkor 16 ska ändras till den 1 januari 2019.

Länsstyrelsen har godtagit Vara kommuns ändringsyrkande.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Vara kommun har till utveckling av talan åberopat i huvudsak följande. Det är inte möjligt att sanera 14 420 meter spillvattenledningar på två år. Ett så stort projekt innefattar upphandling, projektledning, investeringsanslag och ett stort antal kontakter med de boende på orten. Tiden för att genomföra de aktuella åtgärderna är med andra ord alltför knapp.

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. Problem med ovidkommande vatten och bräddningar ska åtgärdas i första hand genom sanering av ledningsnätet. Det arbetet är emellertid tidskrävande, särskilt om kunskapen om ledningsnätets status är bristfällig och måste utredas innan åtgärder kan påbörjas. Beroende på utsläppens storlek och recipientens förutsättningar kan det finnas behov av att komplettera saneringsarbetet med bräddvattenrening vilket på en förhållandevis kort tid kan resultera i en betydande minskning av utsläppen av föroreningar. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning att två år är en för kort tid för att genomföra så omfattande åtgärder som det nu är fråga om. Kommunen har dock åtagit sig att ha bräddvattenrening klar år 2015. Även om bräddningarnas omfattning och förhållandena i recipienten motiverar skyndsamma åtgärder bedömer länsstyrelsen att viss förlängning av genomförandetiden bör kunna accepteras, förslagsvis till den 1 januari 2019.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Parterna är överens om att den överklagade domen bör ändras på det sätt som framgår av domslutet. Mark- och miljööverdomstolen finner att den yrkade ändringen får anses godtagbar med hänsyn till förhållandena i målet varför Vara kommuns överklagande bör vinna bifall.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården, hovrättsrådet Vibeke Sylten och tf. hovrättsassessorn Henrik Jonsson, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Sophie Lidholm.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-07-04
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 1660-14

KLAGANDE

Vara kommun
534 81 Vara

MOTPART

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslut den 14 mars 2014 i ärende nr 551-9896-2013, se bilaga 1

SAKEN

Slutliga villkor i tillstånd för avloppsreningsverket i Kvänum, Vara kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar Miljöprövningsdelegationens beslut på sätt att villkor 16 ska ha följande lydelse:

16. Bräddat vatten vid Åsbogatan ska senast den 1 januari 2017, innan avledning till Kvänumsån, renas via grovgaller, kemisk fällning och filtrering om inte tillsynsmyndigheten medger annan form av reningsteknik som kan ge minst motsvarande rening eller om genomförda åtgärder på ledningsnätet inte säkerställer minst motsvarande, utsläppsbegränsande effekt.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 267901

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län (MPD) lämnade den 29 mars 2011 Vara kommun tillstånd för avloppsreningsverket i Kvänum. I beslutet uppsköts avgörandet om bland annat behovet av – och i så fall vilka – slutliga villkor som ska gälla för möjligheten att begränsa bräddningarna av orenat vatten. MPD beslutade härefter, den 14 mars 2014, om följande ytterligare slutliga villkor.

15. En åtgärdsplan för ledningsnätet ska finnas och följas. En åtgärdsplan ska inlämnas till tillsynsmyndigheten senast 31 mars 2015 och därefter revideras vart 5:e år om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat. Åtgärdsplanen ska innehålla förslag på åtgärder, kostnadsberäkning, prioritering och tidplan för respektive åtgärd.

16. Bräddat vatten vid Åsbogatan ska senast den 1 januari 2016, innan avledning till Kvänumsån, renas via grovgaller, kemisk fällning och filtrering om inte tillsynsmyndigheten medger annan form av reningsteknik som kan ge minst motsvarande rening.

YRKANDEN M.M.

Vara kommun har överklagat Miljöprövningsdelegationens beslut och yrkat att villkor 16 ska utgå. Kommunen har som grund för sitt yrkande anfört bland annat följande.

De 15 miljoner kronor som bräddvattenreningsverket beräknas kosta (exkl. moms) är en alltför stor kostnad att investera i en tillfällig anläggning. Det är en bättre avvägning mellan ekonomisk insats och miljönytta att satsa de medlen på att tätta ledningsnäten. Tätning av ledningsnätet gynnar grundvattenkvaliteten i Kvänum och bidrar samtidigt till att minska bräddningar. Inom EU har miljöministrarna och EU-parlamentet tagit ställning för bättre uppströmsarbete, dvs. i första hand ska föroreningarna alltid tas bort vid källan.

Bräddvattenreningsverket kommer inom en relativt kort tid att vara överflödigt då ledningsnätet åtgärdats. Kommunen satsar på en 10-årig genomförandetid för sanering av hela spillvattennätet i Kvänum; en åtgärdstakt som inte är ekonomiskt och personalmässigt möjlig att genomföra om kommunen först måste bygga en

bräddvattenanläggning. Renoveringar av huvudledningar och servisledningar fram till tomtgräns bedöms minska inläckage med 75 %.

Miljö- och byggnadsnämnden godkände inte den av VA-enheten tidigare föreslagna placeringen av bräddvattenanläggningen vid Kvänum, eftersom den är för nära bebyggelse. Många sakägare var berörda av placeringen och det är inte lätt att hitta en alternativ placering nära Kvänum.

En 5-årig åtgärdsplan kommer att presenteras senast 31 mars 2015, i enlighet med villkor 15. En översiktlig åtgärdsplan baserad på 10 års genomförandetid presenteras här:

- Sanering av 1 222 meter huvudledning per år (diameter 225 mm), à 1200 kr/meter. Summa 1 466 400 kr plus moms.
- Sanering av 220 meter huvudledning per år (diameter 300 mm), à 1250 kr/meter. Summa 275 000 kr plus moms.
- Sanering av 31 brunnar per år, à 50 000 kr/styck Summa 1 550 000 kr plus moms.
- Sanering av 46 servisledningar fram till tomtgräns per år, à 30 000 kr/styck. Summa 1 380 000 kr plus moms.
- Krav på fastighetsägare att sanera 46 servisledningar innanför tomtgräns per år, à 30 000 kr/styck Summa 1 725 000 kr inkl. moms.

Sammanlagt innebär det genomsnittliga kostnader för kommunen på 5 840 000 kr inklusive moms årligen i 10 år, samt genomsnittliga kostnader för fastighetsägare på 1 725 000 kr inkl. moms årligen i 10 år. Ett snabbare genomförande behöver ske i början av 10-årsperioden för att minska bräddningar.

Detta åtgärds paket måste genomföras i vilket fall och kommunen föredrar att genomföra åtgärderna i snabbare takt än att först investera i en bräddvattenanläggning och därefter genomföra åtgärder på ledningsnätet i en långsammare takt. Kostnadseffektiva åtgärder på ledningsnätet är möjliga under förutsättning att entreprenören ges tid att anpassa arbetet efter väderleken.

Kommunen har dåliga ledningsnät i fler samhällen, vilket uppdagas mer nu när VA-enheten filmar ledningsnätet i fler orter. Tekniska förvaltningen ska ta fram en åtgärdsplan som snabbar på renoveringstaken för ledningsnätet i hela kommunen från cirka 400 år till 100 år.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har motsatt sig den yrkade ändringen och därvid anfört bland annat följande.

Av tillståndet för reningsverket framgår att det finns totalt nio avloppspumpstationer inom reningsverkets verksamhetsområde och att bräddning normalt sker från två av dessa. Den helt dominerande bräddningen sker vid pumpstationen vid Åsbogatan, från vilken 6 000-21 000 m³/år bräddas. År 2011 bräddades ca 21 000 m³ och föroreningsmängden uppskattas till ca 204 kg BOD₇, ca 20 kg P-tot och ca 150 kg N-tot.

Vattenförekomsten vid närmast belägen nedströms liggande provtagningspunkt i Jungån bedöms ha Måttlig ekologisk status till följd av höga halter av näringsämnen. God ekologisk status ska vara uppnådd år 2021. För att nå detta krävs åtgärder av olika slag. Bräddningarna till recipienten är betydande i förhållande till de utsläpp som sker genom det renade avloppsvattnet från avloppsreningsverket. Länsstyrelsen anser därför att det är viktigt att så skyndsamt som möjligt genomföra åtgärder som minskar belastningen på Kvänumsån till följd av bräddningar.

Med tanke på att bräddningarna är omfattande och att recipienten är liten och redan hårt belastad anser länsstyrelsen att det inte är rimligt att endast ställa krav på en saneringsplan i syfte att minska bräddningarna. En saneringsplan har ingen juridisk status utan fungerar som ett styrande dokument för kommunen i det löpande underhållsarbetet för att planera arbetet och göra åtgärder på ett så miljömässigt och kostnadseffektivt sätt som möjligt.

Länsstyrelsen vill även lyfta fram att sanering av ledningsnät är ett tidskrävande arbete. Vara kommun har nu forcerat tidsplanen för åtgärderna på ledningsnätet och

planerar att avsätta mer pengar per år för dessa åtgärder jämfört med vad som framfördes i det nu överklagade ärendet. Det framgår dock inte vilken konkret påverkan de planerade åtgärderna förväntas ha när det gäller omfattningen av bräddningar vid Åsbogatan.

Så vitt länsstyrelsen känner till finns i dagsläget inte någon mer detaljerad åtgärdsplan för ledningsnätet utan endast den mer övergripande plan som presenteras i kommunens överklagande. Beroende på vilken kunskap kommunen idag har om sitt ledningsnät kan det ta tid att ta fram en mer detaljerad och väl underbyggd plan.

En anläggning för bräddvattenrening vid Åsbogatan skulle på en förhållandevis kort tid minska utsläppen av föroreningar på ett betydande sätt och vore därför ett bra komplement till det mer långsiktiga arbetet med att åtgärda ledningsnätet.

Länsstyrelsen anser därför sammanfattningsvis att villkor 16, om bräddvattenrening, ska stå kvar oförändrat.

Länsstyrelsen önskar i sammanhanget även lyfta fram att anläggningen för bräddvattenrening förmår avskilja organiskt material och fosfor men inte t.ex. kväve. Bräddvattenreningen får därför inte ses som en slutlig lösning på problemet med bräddningar utan arbetet med att åtgärda ledningsnätet och begränsa mängden ovidkommande vatten måste fortsätta även om en bräddvattenreningsanläggning byggs.

Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun har medgett yrkandet och därvid anfört följande: Det är viktigt att se till miljönyttan i förhållande till den kostnadsmässiga rimligheten. En bräddvattenrening är inte en långsiktig lösning utan det borde vara bättre att åtgärda ledningsnätet för en ökad miljönytta. Det är dock viktigt att åtgärdstiden för när ledningsnätet ska vara åtgärdat inte är för lång.

DOMSKÄL*Allmänt*

Utsläpp av orenat avloppsvatten kan ge störningar i form av estetisk påverkan och lukt. Bräddvattnets innehåll av närsalter och syreförbrukande ämnen kan orsaka övergödning och syrebrist i recipienten. Bräddvattnets innehåll av mikroorganismer, tungmetaller, svårnedbrytbara ämnen och läkemedelsrester kan också påverka recipienten och dess skyddsvärden negativt. För mindre recipienter är effekten av bräddningarna ofta tydligare.

I EU:s avloppsdirektiv, Rådets direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, anges i bilaga 1 att medlemsstaterna ska besluta om åtgärder för att begränsa förorening till följd av bräddning på ledningsnätet. Direktivet har införts i svensk lagstiftning dels genom miljöbalken, dels genom Naturvårdsverkets föreskrifter om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

I sak

Frågan i målet är om det finns fog för att Varas kommun överklagande av MPD:s slutliga tillståndsvillkor 16 kan godtas med hänvisning till av kommunen beslutad åtgärdsplan för Kvänums avloppsledningsnät, som enligt kommunen i tillräcklig grad kommer att förhindra utsläpp av bräddat vatten vid Åsbogatan.

Av kommunens tillståndsansökan med kompletteringar framgår att översvämningar vid Åsbogatan fordrar utsläpps begränsande åtgärder, vilket har lett till att kommunen har åtagit sig att installera en bräddvattenanläggning vid huvudpumpstation. (Kommunens beslut om bräddvattenrening har även kommenterats i branschpressen <http://gseab.se/guard-moderniserar-vara-kommuns-aps-och-installerar-samtidigt-bradvattenrening/>.) Kommunens nämnda åtagande med aktuell kostnads kalkyl har därför omfattats av länsstyrelsens kungörelse om inlämnad prövotidsredovisning och har legat till grund för MPD:s acceptans av denna redovisning samt för myndighetens beslut om slutliga villkor för verksamheten.

Efter det att MPD beslutade om slutliga villkor med krav på bräddvattenrening uppgav kommunens att den valda platsen för installationen inte är tillgänglig. Vara kommun ändrade därför sitt yrkande och anser inte längre att det är rimligt att ställa krav på bräddvattenrening vid Åsbogatan.

Mark- och miljödomstolen gör först bedömningen att en sökande i ett tillståndsmål är bunden av sina uppgifter i ansökan och prøvotidsredovisningar och att felaktigheter i dessa i första hand får hanteras av sökanden. Domstolen gör sedan följande bedömning.

Generellt finns det fördelar med att bygga en bräddvattenanläggning, eftersom reningsverket kan avlastas hydrauliskt vid höga inkommande flöden och därmed minska risken för slamflykt i biosteget. Detta leder i sin tur till bättre biologisk rening. Domstolens kan dock dela länsstyrelsens bedömning att bräddvattenreningen inte får användas som en processlösning för att reglera belastningen på reningsverket, om det är möjligt att pumpa avloppsvattnet till reningsverket.

Av Kvänums avloppsreningsverks miljörapport för år 2013 framgår att bräddning på ledningsnätet vid Åsbogatan motsvarar 9 026 m³ till följd av nätets överbelastning. Förvisso har de av kommunen uppskattade föroreningsmängderna legat på en relativt låg nivå vid detta utsläppstillfälle, men bräddvattnets innehåll kan variera beroende av verksamheten i upptagningsområdet.

I sitt överklagande av MPD:s beslut redogör kommunen för kostnader som avser 10 års genomförandetid av åtgärdsplanen, men redovisar inte huruvida just översvämningar av bräddat vatten vid Åsbogatan kommer att förhindras genom långsiktigt arbete med renovering av ledningsnätet.

Sammantaget finner därför domstolen att MPD:s villkorspunkt 16 är motiverad utifrån de omständigheter som råder vid Åsbogatan. Kostnaden för föreskriven reningsteknik bedöms dock som betydande och det är inte uteslutet att sanering och

reovering av ledningsnätet kan komma att reducera eller helt utesluta över-
svämningsrisken vid Åsbogatan.

Av det överklagade villkoret framgår vidare att sökanden får göra avsteg från
föreskriven reningsteknik, om tillsynsmyndigheten medger annan form av
reningsteknik som kan ge minst motsvarande rening. Villkorslydelsen med sin
aktuella utformning ställer således krav på installation av viss reningsteknik just vid
Åsbogatan.

Med hänsyn till att Vara kommun kommer att presentera en 5-årig åtgärdsplan
senast den 31 mars 2015 och till att kommunen prioriterar att genomföra
reoveringsåtgärderna i snabbare takt framför att först investera i en bräddvatten-
anläggning, anser domstolen att det finns skäl att ändra villkorslydelsen på ett sätt
som säkerställer nödvändig rening vid Åsbogatan, om reovering av avloppsnätet
inte uppnår önskad effekt. Domstolen avslår därför kommunens yrkande om att
upphäva villkor 16, men ändrar dess lydelse på sätt att investeringarna i lednings-
nätet kan ersätta bräddvattenanläggningen om de åtgärderna ger minst samma
utsläpps begränsande effekt som en bräddvattenanläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 25 juli 2014.

Peter Ardö

Jolanta Green

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och
tekniska rådet Jolanta Green. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte
Stenberg-Magnusson.